
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 342.7 (477)

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.1>

Н. Ю. Войтенко

аспірант кафедри конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ ОМБУДСМЕНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Стаття присвячена висвітленню проблем, пов'язаних із особливостями забезпечення виборчих прав громадян Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. У статті наголошується, що інститут омбудсмена у багатьох країнах є дієвою і невід'ємною частиною механізму захисту прав людини, в т. ч. і виборчих прав громадян. Автор акцентує увагу на тому, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини наділений доволі широким колом функцій і повноважень, спрямованих на захист і поновлення порушених виборчих прав громадянина, попередження та прискікання їх порушень із боку органів влади та їх посадових осіб.

Аналіз нормативно-правових актів дозволив стверджувати, що сьогодні в Україні сформовано законодавчу базу, яка фактично відповідає міжнародним стандартам у сфері прав людини. Водночас наголошується на наявності проблемних питань, пов'язаних із частими, безсистемними, а інколи і не виваженими змінами виборчого законодавства України. Це створює для виборців, а особливо для внутрішньо переміщених осіб, інвалідів, певні проблеми з реалізації їх виборчих прав. У цьому напрямі важливу роль відіграють суб'єкти, уповноважені гарантувати реалізацію виборчих прав громадян, серед яких особлива роль відводиться українському омбудсмену – Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини. Сьогодні інститут омбудсмена законодавчо наділений відповідними функціями та повноваженнями у цій сфері. Однак, як наголошується у статті, є ряд як організаційних, так і економічних проблем, які не дозволяють українському омбудсмену на належному рівні здійснювати ефективний захист і відновлення виборчих прав громадян.

У статті підкреслюється, що, на відміну Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, неурядові організації повно володіють інформацією щодо проблем у сфері забезпечення виборчих прав громадян у певному регіоні чи населеному пункті. Це вимагає налагодження ефективної співпраці з такими неурядовими організаціями. Враховуючи досвід зарубіжних країн, позиції науковців і практиків, у статті були запропоновані шляхи вирішення проблем, пов'язаних із належним забезпеченням українським омбудсменом виборчих прав громадян.

Ключові слова: права людини, вибори, виборчі права громадян, омбудсмен, правозахисні установи, неурядові організації.

Постановка проблеми. Основний закон держави – Конституція України – встановлює, що носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ (ст. 5), а також закріплює

таку форму здійснення влади народом, як вибори (ст. 69). Саме вибори є тією формою безпосередньої демократії, у процесі якої громадяни реалізують своє право брати участь в управлінні державними справами, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади

та місцевого самоврядування (ст. 38). Необхідно відзначити, що новобрані представники влади не є її власниками влади. Вони здебільшого виконують роль менеджера, котрий розпоряджається чужою власністю – невід'ємною владою народу. Відповідно виборці наймають осіб, які від їх імені здійснюватимуть владні повноваження на всіх рівнях.

Загалом чинне законодавство України встановлює значну кількість гарантій виборчих прав громадян України. Однак безсистемні та подеколи не виважені зміни виборчого законодавства України створюють певні проблеми з реалізації виборчих прав громадян. Часті зміни виборчої системи та відповідні зміни до законодавства подеколи не давали можливість громадянам зорієнтуватися у відповідних новелах. Крім цього, невизначеність виборчих прав внутрішньо переміщених осіб, інвалідів, проблеми зі списками виборців та інші питання неодноразово ставали причиною порушення виборчих прав громадян.

Вищезазначені та інші проблеми, з якими стикаються громадяни в ході виборчого процесу, вимагають належного вивчення та створення відповідних механізмів захисту їх виборчих прав, зокрема силами омбудсмена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання прав людини загалом, у т. ч. і виборчих прав громадян, привертало увагу багатьох вчених-правознавців. Значний внесок у дослідження прав і свобод людини, в т. ч. і виборчих прав громадян, здійснено провідними вченими-конституціоналістами А. Колодієм, В. Погорілко, В. Федоренко, В. Шаповаловим та ін. Увагу окресленій проблематиці було приділено у працях В. Головань, Л. Лазаревої, В. Луцика, В. Маляренко, О. Марцеляка, Б. Мелеха, О. Рудіка, Б. Стахури, В. Чернолуцького та ін. Однак аналіз їх наукових праць вказує, що кожен науковець акцентував здебільшого на окремих проблемних аспектах забезпечення виборчих прав громадян. Комплексного дослідження означеної проблематики фактично немає. У зв'язку з цим **метою** статті є визначення й аналіз ролі українського омбудсмена у забезпеченні виборчих прав громадян.

Виклад основного матеріалу. Рівень демократичності сучасної держави і суспільства залежить від багатьох факторів. Насамперед це залежить від відносин між державою і громадянином, забезпеченості та захисту прав і свобод людини і громадянина. Важливу роль відіграє і рівень забезпечення реалізації політичних прав громадян, більша частина з яких реалізується у процесі виборів.

В умовах політичної та економічної кризи, війни на Сході нашої держави вибори стають не тільки ознакою демократичного напрямку розвитку держави, а й важливим інструментом формування громадянського миру, адекватної розстановки політичних сил і реальної участі громадян в управлінні державними справами.

Сьогодні сформовано правову основу реалізації громадянами своїх виборчих прав. Так, ст. 38 Конституції України встановлює, що «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [1]. Крім цього, Основний Закон закріплює: «Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії» (ст. 69); «Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років» (ст. 70); «Вибори до органів державної влади й органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення» (ст. 71) [1]. Ці конституційні положення лягли в основу і виборчого законодавства України. Зокрема, ч. 1 ст. 2 Закону України «Про місцеві вибори» встановлює: «Місцеві вибори є вільними та відбуваються на основі гарантованого Конституцією України та цим Законом загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування» [2]. Ст. 3–10 цього Закону розкривають законодавчо закріплені засади місцевих виборів. Такі самі положення містяться й у Законах

України «Про вибори Президента України» [3]; «Про вибори народних депутатів України» [4].

Аналіз зазначених положень вказує, що в Україні сформовані демократичні конституційні засади реалізації громадянами своїх виборчих прав. Вони повністю відповідають міжнародним стандартам у цій сфері, зокрема тим, які закріплені у Загальній декларації прав людини 1948 р. [5], Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р. [6] та ін. Крім цього, сьогодні розвиток національного виборчого законодавства і проведення виборів неможливі без урахування принципів і норм міжнародного права, закріплених у документах Ради Європи та ОБСЄ, а також Європейської комісії за демократію через право РЄ (Венеціанської комісії) та БДІПЛ ОБСЄ [7]. Зокрема, для України важливе значення мають стандарти, закріплені у ст. 3 Протоколу № 1 до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [8] та Кодексі належної практики у виборчих справах [9], прийнятому Венеціанською комісією у 2002 р. Саме у них акцентується увага на необхідності дотримання засадничих принципів виборчого права: загальності, рівності, вільності, таємності, безпосередності та регулярності.

Поряд із належною нормативно-правовою регламентацією виборчих прав для забезпечення їх належної реалізації важливе значення мають гарантії, особливо організаційно-правові.

Організаційно-правові гарантії – це передбачені в нормативно-правових актах суспільно-політичні інституції, на які покладаються відповідні функції та повноваження щодо організації та здійснення юридичного забезпечення реалізації, охорони і захисту свободи людини і громадянина [10, с. 157; 11]. Таке трактування фактично вказує на існування певних органів, уповноважених створити умови для реалізації громадянами своїх виборчих прав, а також їх охорону та захист від зловживань.

Суб'єктами гарантування виборчих громадян сьогодні виступає широке коло органів, установ і їх посадових осіб. Насам-

перед таким суб'єктом є держава в особі її органів влади – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Центральної виборчої комісії, судів. Кожен із цих суб'єктів у межах своїх повноважень створює умови для реалізації громадянами своїх виборчих прав. Особливе місце серед суб'єктів гарантування виборчих прав займає український омбудсмен – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений). Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» на нього покладається здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції [12]. Маючи особливий статус і широкі повноваження у сфері прав людини, Уповноважений є дієвим інститутом захисту прав людини, в т. ч. і виборчих прав громадян.

Необхідно погодитися з Б.І. Старухою, котрий наголошує на тому, що «створення в Україні конституційного інституту Уповноваженого з прав людини відіграло також важливу роль у справі захисту прав і свобод людини. Закріплення статусу Уповноваженого з прав людини на конституційному рівні свідчить про визнання пріоритету прав людини й громадянина, про визнання державою нагальної потреби в незалежному, деполітизованому органі для захисту громадянина від управлінського свавілля, бюрократизму державного апарату, несправедливого ставлення з боку посадових осіб. Конституційне закріплення статусу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надає цьому інституту більшої вагомості, підвищує його роль у сфері забезпечення та захисту прав людини» [13, с. 175; 14, с. 67]. Автор фактично наголошує на незалежності українського омбудсмена та наділленні його повноваженнями щодо захисту й охорони прав людини, в т. ч. і виборчих прав громадян, від свавілля з боку влади.

З метою здійснення належного парламентського контролю Уповноважений наділений широким колом повноважень. Так, згідно зі ст. 13 Закону України «Про

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [12] Уповноважений має право: невідкладного прийому вищими посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовими та службовими особами; безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, бути присутнім на їх засіданнях; на ознайомлення з документами; бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій; направляти у відповідні органи акти реагування та ін. Крім цього, Уповноважений приймає та розглядає звернення громадян України (ч. 1 ст. 17) [12]. Аналіз законодавчо встановлених повноважень Уповноваженого дозволяє констатувати, що, безперечно, останній не є судовою інстанцією і не може самостійно відновлювати виборчі права громадян. Водночас Уповноважений може видавати акти реагування – подання, яке має обов'язковий характер для усіх органів публічної влади. Однак акти українського омбудсмена мають імперативний характер, що, відповідно, не дозволяє йому призупиняти чи скасовувати рішення органів влади та їх посадових осіб.

Вагомий внесок щодо гарантування виборчих прав громадян Уповноважений здійснює шляхом моніторингу виборчого процесу та фіксації правопорушень. Так, 24 січня 2019 р. було підписано Меморандум про співпрацю на виборах президента між Центральною виборчою комісією та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини [15]. Така співпраця передбачає проведення спільних заходів, нарад, семінарів, конференцій, що посприяє поінформованості громадян про їх виборчі права та правові наслідки порушення виборчого законодавства. Крім цього, передбачається призначення 25 виборчих омбудсменів, які проводитимуть подібні тренінги. Це передбачає надання роз'яснень громадянам їх прав і свобод у ході виборчого процесу як на загальнодержавному, так і на регіональних рівнях.

Доцільно зауважити, що згідно зі ст. 11 Уповноважений Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [12] має право призначати своїх представників. Представники Уповноваженого діють в межах делегованих їм повноважень на підставі Положення про представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [16]. Можуть призначатися спеціалізовані представники Уповноваженого, котрі здійснюють свої повноваження у конкретній сфері – з дотримання прав дитини, з дотримання соціальних та економічних прав тощо. Однак представник Уповноваженого з виборчих прав відсутній. Також можна сказати, що представництво прав громадян на місцевому рівні загалом і в процесі виборів зокрема є малоефективним. Це зумовлено як суто фінансовими питаннями, так і організаційними. Зокрема, досі громадяни мало проінформовані про можливість звернення до регіональних представників Уповноваженого, не знають адреси їх приймальень тощо.

У деяких європейських державах запроваджені спеціалізовані та місцеві омбудсмени. Так, у Великій Британії, Німеччині, Польщі, Португалії діють спеціалізовані омбудсмени зі справ щодо дотримання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Регіональні омбудсмени діють у Швеції та Бельгії [17]. У деяких державах діють місцеві омбудсмени. Зокрема, інститут місцевого омбудсмена було запроваджено у Великій Британії та Швейцарії. Зокрема, місцевий омбудсмен Цюріху (Швейцарія) обирається муніципальною радою і є повністю незалежним від місцевої влади [18, с. 283–284; 19, с. 201]. Як свідчить досвід зарубіжних країн, запровадження таких інститутів сприяє створенню ефективного контролю за дотриманням прав людини і громадянина на регіональному та місцевому рівнях і вчасному реагуванню на виявлені порушення.

Враховуючи, що функції та повноваження українського омбудсмена є надзвичайно широкими, їх належне виконання подеколи вимагає налагодження ефективної співпраці з іншими правозахисними

установами, неурядовими організаціями, представниками громадськості. Такі установи й організації діють зазвичай на місцевому рівні і, відповідно, більш повно володіють інформацією щодо проблем у сфері забезпечення прав людини у певному регіоні чи населеному пункті, яку Уповноваженому та його представникам зібрати важче.

Створення та діяльність неурядових правозахисних організацій підтримується світовим співтовариством. Зокрема, у Декларації ООН «Про право й обов'язок окремих осіб, груп та органів суспільства заохочувати і захищати загально визнані права людини й основні свободи» проголошується право кожної людини, індивідуально чи спільно з іншими, заохочувати й прагнути захищати та здійснювати права людини на національному і міжнародному рівнях (ст. 1). Крім цього, у ній встановлюється право кожної людини самостійно чи спільно з іншими людьми створювати неурядові організації, асоціації чи групи, вступати у них і брати участь у їхній діяльності з метою заохочення чи захисту прав людини (ст. 5) [20, с. 1].

Необхідно погодитися з В. Гавриленко, котрий підкреслює, що наявність у державі розгалуженої мережі неурядових організацій у галузі прав людини свідчить про ступінь зрілості громадянського суспільства, рівень його розвитку, здатність до саморегулювання та самоврядування громадян і їх об'єднань у цілях забезпечення прав і свобод усіх членів суспільства [21, с. 15]. Відповідно здатність людей об'єднуватися з метою захисту своїх та інших прав і свобод є показником формування свідомого громадянського суспільства і демократичного напрямку розвитку держави.

Налагодження взаємодії і співробітництва між Уповноваженим і неурядовими організаціями сприятимуть забезпеченню належного захисту прав людини загалом, у т. ч. і виборчих прав громадян. Так, наприклад, Громадянською мережею «Опора» за підтримки Євросоюзу з метою надання допомоги громадянам у реалізації їх виборчих прав створено мережу громадських омбудсменів по всій Україні. Нова інституція покликана захищати виборче право на всіх його етапах. Основними

обов'язками громадського омбудсмена є: моніторинг загального контексту виборів; збір і робота з інформацією про порушення; оцінювання порушень; формування скарги чи позову до суду; відстежування руху справ від правоохоронної системи до судової інстанції; аналіз кінцевого рішення; звернення до ЄСПЛ у разі недосконалого або неправдивого рішення; інформаційне висвітлення суспільно значущих моментів перелічених етапів [22]. Запровадження громадських омбудсменів, безумовно, створює умови для належного захисту виборчих прав громадян, передбачає не тільки моніторинг порушень але й надання реальної допомоги. Громадські омбудсмени фактично виступають комунікаторами між виборцями, кандидатами, політичними партіями, судовими та правоохоронними органами.

Громадські омбудсмени Громадської мережі «Опора» не є представниками Уповноваженого і не діють за наданим ним мандатом. Вони є фактично представниками громадської організації. Водночас укладений Меморандум про співпрацю між ОПОРОЮ та Уповноваженим Верховної Ради з прав людини передбачає взаємодію між регіональними громадськими омбудсменами та працівниками Секретаріату Уповноваженого, що стосуються захисту виборчих прав [23]. Така співпраця сприятиме забезпеченню виборчих прав громадян на місцях. Водночас ця взаємодія була б більш ефективною, якби здійснювалася не із Секретаріатом Уповноваженого, а з його спеціальним представником із дотримання виборчих прав громадян.

Висновки і пропозиції. Запровадження в Україні інституту омбудсмена, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, як незалежного та деполітизованого органу свідчить про наміри держави захистити громадянина від свавілля та несправедливого ставлення органів і посадових осіб органів влади. Сьогодні інститут омбудсмена є одним із механізмів захисту виборчих прав громадян. За період своєї діяльності Уповноваженим і його представниками неодноразово було проведено аналіз і внесено пропозиції щодо удосконалення виборчого законодавства,

здійснено моніторинг дотримання виборчих прав у процесі виборчих кампаній як загальнодержавного, так і місцевого рівня, постійно надавалася інформаційна, правнича та інша допомога з відновлення порушених виборчих прав громадянам тощо. Однак, незважаючи на активну участь Уповноваженого у забезпеченні захисту та відновлення порушених виборчих прав громадян, цей інститут через матеріальні, організаційні та інші фактори неспроможний здійснювати ефективне реагування на усі без винятку випадки порушення виборчих прав громадян. Безумовно, у цих питаннях необхідна допомога з боку правозахисних і громадських організацій, зокрема запроваджених громадських омбудсменів. Однак їх взаємодія була б більш ефективною із запровадженням спеціального уповноваженого із захисту виборчих прав громадян.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : Основний Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про місцеві вибори : Закон України від 14 липня 2015 р. № 595-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37–38. Ст. 366. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19>.
3. Про вибори Президента України : Закон України від 05 березня 1999 р. № 474-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 14. Ст. 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14>.
4. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 10–11. Ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.
5. Загальна декларація прав людини : Декларація, Міжнародний документ ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : Пакт, Міжнародний документ, ООН від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
7. Міжнародні стандарти виборчого права. URL: <https://www.myvin.com.ua/news/4442-mizhnarodni-standarty-vyborchoho-prava>.
8. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : Протокол, Міжнародний документ. Рада Європи від 20 березня 1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535/conv.
9. Кодекс належної практики у виборчих справах. URL: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282002%29023rev-ukr>.
10. Федоренко В.Л. Конституційне право України : підручник / М-во юстиції України, Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. Київ : Ліра-К, 2016. 616 с.
11. Остапенко В.В. Гарантії суб'єктивних прав і свобод як елемент правового статусу людини і громадянина. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1 (13). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/127019>.
12. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80/conv>.
13. Маляренко В.Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Київ : Юрінком Інтер, 2007.
14. Старуха Б.І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2016. 180 с.
15. Центральна виборча комісія підписала меморандум про співпрацю з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. URL: https://www.cvk.gov.ua/news/news_24012019.htm.
16. Положення про представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 26 липня 2012 р. № 7/8-12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v07_8715-12.
17. Рудік О., Лазарева Л. Інститут спеціалізованого та місцевого омбудсмена як механізм захисту прав людини: зарубіжний досвід. 2001. № 3 (10). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11romlzd.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11romlzd.pdf).
18. Марцеляк О.В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмена: світовий досвід та українська модель : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.02. Одеса, 2004. 472 с.

19. Головань В. Світовий досвід діяльності інституту омбудсмана. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 199–203.
20. Декларація про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи : Декларація, Міжнародний документ ООН від 09 грудня 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_349.
21. Гавриленко В.И. Конституционно-правовые средства стимулирования становления и развития институтов гражданского общества в Российской Федерации. *Конституционное развитие России* : межвузовский сборник научных статей / редкол.: В.Т. Кабышев и др. Саратов : Изд-во ГОУ ВПО «Саратовская государственная академия права», 2010. Вып. 11.
22. Громадський омбудсмен з виборчих прав – новий фундамент під прозорий процес голосування. URL: кмц.укр/gromadskiy-ombudsmen-z-viborchih-prav-noviy-fundament-pid-prozoriy-protses-golosuvannya/.
23. Єремичева Л. Хто такий громадський омбудсмен із захисту виборчих прав? URL: <https://www.prostir.ua/?focus=htotakyj-hromadskiy-ombudsmen-iz-zahystu-vyborchih-prav>.

Voitenko N. The role of the ombudsman in ensuring the electoral rights of citizens

The article is devoted to the coverage of problems related to the peculiarities of providing Ukrainian citizens with electoral rights by the Ukrainian Parliament Commissioner for human rights. The article states that the institution of the ombudsman in many countries is an effective and integral part of the mechanism for the protection of human rights, including the electoral rights of citizens. The author emphasizes the fact that the Ombudsman of the Ukrainian Parliament Commissioner for human rights has a sufficiently wide range of functions and powers aimed at protecting and restarting the violated electoral rights of a citizen, preventing and constricting their violations by the authorities and their officials.

Analysis of normative legal acts allowed to assert that today in Ukraine legal base which actually corresponds international human rights standards. At the same time, there is an emphasis on the existence of problematic issues associated with frequent, haphazard, and sometimes to weighted changes in the electoral legislation of Ukraine. It creates for voters, especially for internally displaced persons, the disabled, certain problems with the exercise of their electoral rights. An important role is played in this direction subjects are empowered to guarantee the exercise of the electoral rights of citizens, among which a special role is assigned Ukrainian ombudsman – Ukraine Parliament Commissioner for Human Rights. Today, the Ombudsman Institute is juridical endowed with appropriate functions and powers in this area. However, as stated in the article, there are a number of organizational and economic problems which do not allow the Ukrainian ombudsman to provide effective protection at the appropriate level and the restoration of the electoral rights of citizens.

It is emphasized that unlike the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights non-governmental organizations are fully knowledgeable about issues in the field of ensuring the electoral rights of citizens in a particular region or locality. This requires the establishment of effective cooperation with such non-governmental organizations. Taking into account the experience of foreign countries, positions of scientists and practitioners in the article were offered solutions to the problems related to ensuring the Ukrainian ombudsman of electoral rights of citizens.

Key words: *human rights, election, electoral rights of citizens, ombudsman, human rights institutions, non-governmental organizations.*